

Birgitta (Birgersdotter) tillskriver sin son Birger Ulfsson från Rom och ger honom råd i andliga och världsliga ting. Birger uppmanas att ständigt betänka Kristi pina, att bereda sig till nattvarden enligt sin biktfaderns anvisningar, att hjälpa mindre bemedlat folk (se not 1–1), att betala dem väl som arbetat för honom, att tillrättavisa sina underlydande med mildhet och att inte ha någon i sin tjänst som är förhårdad mot Gud. Han uppmanas vidare bland annat att beflita sig om ett gudligt och höviskt tal då han sitter till bords och inte göra som många svenskar som inte lämnar bordet förrän de är som grymtande svin. När han sitter till doms skall han väl överväga sina domar och döma sin nästa på samma sätt som han själv vill bli dömd av Gud. Om någon orätt görs mot honom bör han lita till Sveriges lag och inte hämnas i vredesmod; om orätt görs av hans överordnade, bör han ta detta med ro och överlämna saken till Kristus.

Fru Birgitta anbefaller Birger till den heliga treenigheten, till jungfru Maria och alla himlens helgon.

Avskrift från mitten eller andra hälften av 1400-talet – under rubriken "Sancta Birgitta skreff sin soon tiil aff Room her Byrier Wlffson lagman i Næricke" – i Arvid Trolles lagbok, hs B 4, fol. 7r (äldre foliering 8r), Kungl. Bibl. Ang. eftermedeltida avskrifter se nedan.

Tryckt: E. Burman, Almanach för skått-åhret efter Christi födelse 1728, opag., vid oktober 7 (efter en nu förlorad avskrift av Petrus Benedicti Upsaliensis); P. Wieselgren, DelaGardiska Archivet III (1832), s. 102–104 med dateringen "1370" (efter nu förkommen avskrift i De la Gardieska Samlingen, Biographica Minora, Lunds univ.bibl.); G. E. Klemming, Heliga Birgittas Uppenbarelser, del V (Svenska fornskriftsällskapets samlingar 14:5, 1883–84), s. 140 f. (efter B 4), härefter R. Palm i Ny väg till medeltidsbrev (Skrifter utgivna av Riksarkivet 18, 2002), s. 428 ff.

Översättning till modern svenska: B. Klockars, Birgittas svenska värld (1976), s. 151 f. och R. Palm, a.a., s. 428 ff.

Jfr R. Geete, Fornsvensk bibliografi (1903), s. 101 (nr 287), suppl. (1919), s. 32 (nr 930); P. Åström, Senmedeltida svenska lagböcker (2003), s. 116.

Brevet autenticitet har nyligen prövats av R. Palm (a.a., s. 414–433) genom en jämförelse av språket med Birgittas eget språk sådant detta kan studeras i de så kallade Birgittautograferna. Trots att undersökningen inte ger entydigt stöd åt Birgittas författarskap, underkänns inte detta av författaren, som i stället påpekar att Birgitta "torde ha haft flera stilarter i sitt register" (s. 427).

Brevet är odaterat och har här placerats vid det sista tänkbara datumet, dagen för Birgittas död. Sannolikt har brevet skrivits redan när Birger Ulfsson ännu var i Sverige (jfr hänvisningarna till Sveriges lag och svenska sedvänjor), det vill säga sannolikt före november 1369 då påven Urban V den 23/11 detta år utfärdar ett skyddsbrev för Birgitta och hennes barn Karl, Birger och Katarina, vilka är stadda på pilgrimsfärd i Italien (DS nr 8002). Möjligheten till en datering till 1370 eller första halvan av 1371 finns också, då Birger var närvarande som en av kung Albrekts män vid upprättandet av fördraget i Edsviken 1371 15/4 (DS X, nr 45), innan han på nytt begav sig till Rom för att följa med sin mor till det Heliga landet. Denna sista resa anträdde 1371 25/11 (jfr Revelationerna, bok 7, kap. 6, ed. B. Bergh, 1967, s. 130), och därefter återvände inte Birger till hemlandet förrän efter moderns död. Om Birger Ulfsson och hans resor till Italien se t. ex. SBL IV, s. 439 ff.; B. Klockars, a.a., s. 150 ff.; B. Morris, St Birgitta of Sweden (1999), s. 100 f., 122 ff.; A. Jönsson i Birgitta av Vadstena. Pilgrim och profet 1303–1373 (2003), s. 151 ff. och i dessa arbeten anförd litteratur.

En stickprovsundersökning av några av de talrika eftermedeltida avskrifterna har påvisat vissa textuella skillnader, varför man kan anta att två versioner av texten föreligger. Några handskrifter (t. ex. Skokloster I, kvarto, vol. 31 [E 8929], pag. 68 f., Skoklostersamlingen, Sv. Riksarkivet) följer troget hs B 4 (version 1), medan andra (t. ex. Skokloster I, fol., vol. 100:25 [E 8757], fol. 595v ff., Skoklostersamlingen, Sv. Riksarkivet) i stället ansluter sig till den text (version 2) som återges i Wieselgrens utgåva (se nedan). Av de viktigaste skillnaderna mellan de båda versionerna kan följande nämnas: I version 1 saknas datering, men i version 2 dateras brevet till 1370; efter orden "reedh tegh tiil" (textrad XX) läggs i version 2 till: "medh then H. Andes nådh af itt ångerfult Hierta" och efter "hws armath folk" (rad XX) läggs till: "Faderlösa barn"; fraserna "Gud løner tegh well" (rad XX), "Tha thw hører messa" (rad XX), "i menoghe hws" (rad XX), och "swo faar thw skelligeen ordh bodhe tiil talle oc swara" (rad XX) saknas i version 2. Det avslutande anbefallandet till jungfru Maria och alla himmelens helgon (jfr rad XX–XX) ändras här till "befaller Jagh tigh både till lijf och siel dhen H. Trefaldighet till evigh tidh Amen". Det senare exemplet i kombination med det utelämnade "Tha thw hører messa" kan ses som utslag av en antikatosk, och därför eftermedeltida, tendens. – Texten föreligger även i en latinsk version med titeln *Maternæ institutiones et admonitiones* etc, tryckt av J. G. Örnevinge i *Genealogia Brahae* (1647), s. 35–36; en svensk översättning av den latinska texten är tryckt av J. Widekindi i *Imagines illvstrissimæ familiæ Braheæ* (1673), pag. 24 f. Samma konfessionalistiska tendens som i den svenska textens version 2 är tydlig här. "Tha thw hører messa" ändras således till "Sub concionibus" (Örnevinge) respektive "Vnde prädikane" (Widekindi) medan avslutningsfrasen här lyder "et commenda animam tuam Domino Iesu Christo, Amen" (Örnevinge) respektive "ok antwarda tin Siäl Herranom JESU CHRISTO / Amen" (Widekindi). – Uppgifter om ytterligare, här ej nämnda, eftermedeltida avskrifter av texten finns på redaktionen för Svenskt Diplomatarium.

Texten utges här efter den enda kända medeltida avskriften (B 4).

Lloff heeder oc ære wore Herranom Ihesu Cristo enkonneliga fore the bittara pyna Han ledh vppo korsens galga før wara skuld. Alle kierista søn begerer thw foo retthen kierligh tiil thin Gud skappere oc aatherløssøre tha bær Hans pina all tiidh i tiith hierta oc reedh tegh tiil offte gudeliga anamme Hans helliga likama epther thin skrifftefaders raad. Fframdelis ehwar thw esth spør thw ¹-hws armath⁻¹ folk hielpp them epther thin empne, Gud løner tegh well. Jtem bettalle well them som haffue arbeidet foor thina skuld oc reps thinom wndersaathe skellige *medh* mildhedh oc haff engen ilhærdhoghan mothe Gud i thina tyænisth. Jtem tha thw stonder opp oom morgenen anthworde Gwdhi syell oc liiff oc bedh Hanum beskerma thina tancke ordh oc *gerninga* / gør korss i tiith antlede oc vppo tiith hiertha oc sigh Ihesus *Christus Nazarenus* iwdhena koningh forbarme Tegh offwer^a migh. Tha thw hører messa tha tenck vppo wors Herre alzwollige machth, hordhe pina oc thina eghna syndher. Jtem tha tw sitther wedh bordh haff gwdeligth oc hōwiskt snack. Wacthe tegh før Swærgis sydhwænia / Manghe goo syellan fraa bordh før en the ære som grymtha[n]de^b swin i menoghe hws. Jtem ne[m]pn^c icka^d gerna dieffweleen. Jtem naar thw skalth talle eller swara gør korss vppo thit hierta oc sigh Ihesus *Christus*, Ihesus *Christus*, Ihesus *Christus* swo faar thw skellige ordh bodhe tiil talle oc swara / Rædhz Gud i alle thina *gerningha*. Tha thw sitther i doom betenck granth thin ordh før en thw them fraam føør. Døøm swo thin iamcristen som tw wilth swaare fore Gudz strenge doom. Gør tegh nogen oreth fly tiil Swærgis lagh, hems icka^e i thina wredhe / Er *thet* oc swo at tegh skeer icke reeth aff tiith herskab giff tegh tiil fredz oc anthwordhe thina sagh warom Herra Ihesu *Christo*. Tweka encthe, Han hielpper tegh bæther tiil reth en thw nogen tiidh tencke kan. Her *medh* beffaller iagh tegh *medh* liiff oc siell the helligee treffollighedh iomffrw Maria oc allom helganom i himmerike.

^a Bokstaven o har av en senare hand ändrats till ö ms. ^b grymthade ms. ^c nepn ms. ^{d,e} Så för väntat icke ms.

¹⁻¹ Se Söderwall med suppl.: husarmber 'fattig som lider nöd i sitt hem men icke går omkring och tigger, (ut)fattig' med endast enstaka belägg, dock ej från detta brev.